

## A helyesírás-tanításról sokszínűen

Istók Béla – Lőrincz Gábor – Török Tamás – Baka L. Patrik (szerk.): *A helyesírás-tanítás aktuális kérdései*

SZEGI CYNTHIA

Nyelvünknek nemcsak a szókészlete, hanem a helyesírása is rendkívül árnyalt. Ez a fajta összetettség általában nemcsak a magyart mint idegen nyelvet tanulók számára okoz gondot, hanem az anyanyelvi beszélőknek is. Helyesírásunk összetettségére, szakirodalmának gazdagságára a Selye János Egyetem Tanárképző Karának Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke mellett működő Variológiai Kutatócsoport (VaKu) tagjai is felfigyeltek, rámutatva arra, hogy annak módszertana az előbbinél jóval szegényebb, kevésbé időszerű (kivételként lásd pl. Ludányi 2017, Jánk 2020, Lőrincz – Istók 2023).

A vizsgált kötet a Variológiai Kutatócsoport 2023. március 31-i szimpóziumán elhangzott előadások szerkesztett anyagát tartalmazza. A rendezvényen olyan neves szakemberek is részt vettek, akik helyesírási szótárak, munkafüzetek szerkesztői, valamint sokat idézett tanulmányok szerzői. Olyan egyetemek és kutatóközpontok munkatársairól van szó, mint például a Partiumi Keresztény Egyetem, a Miskolci Egyetem, a Széchenyi István Egyetem, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem, a Nyelvtudományi Kutatóközpont, a Comenius Egyetem vagy az idén a fennállásának 20. évfordulóját ünneplő Selye János Egyetem.

A kötet tíz tanulmányt tartalmaz. Ezek többsége arra helyezi a hangsúlyt, hogy a helyesírás-tanítás során felmerülő problémákra lehetséges megoldásokat kínáljon, illetve jó gyakorlatokat tárjon az olvasó elé, ezzel is szerethetőbbé és sikeresebbé téve a helyesírás tanítását az iskolákban. Az alábbiakban valamennyi tanulmányt külön is ismertetjük (vö. Ribná 2024).

Antalné Szabó Ágnes (11–22. o.) a helyesírás-tanulás stratégiáit mutatja be: többek között a helyesírási szabályok tanulásának kognitív módszereit vagy a helyesírás-tanulás rendelkezésre álló eszközeit. A vizualitásnak napjainkban nagy szerepe van a tanulásban, ezért digitális és papíralapú megoldásokkal – pl. ábrákkal, táblázatokkal – is támogatjuk a diákok helyesírás-tanulását. A tanulmány nemcsak a pedagógusok, hanem a tankönyvfejlesztők és szerzők számára is értékes lehet, hiszen kiváló segítséget nyújt a modern kor kihívásaihoz.

Istók Béla, Lőrincz Gábor és Török Tamás (23–42. o.) kérdőíves felmérésen alapuló tanulmánya arra keresi a választ, hogy a Selye János Egyetem magyar és tanító szakos hallgatói milyen memóriamankókkal találkoztak eddigi tanulmányaik során; e mnemotechnikai eszközök azáltal, hogy szórakoztatóak, hatékony módon járulnak hozzá a helyesírás-tanuláshoz (pl. A „bicikli” azért „bicikli”, nem pedig „bicigli”, mert a „kerékpár” is „kerékpár”, nem pedig „gerékpár”; hasonló, a hangtantanításban használt példákért lásd: Istók – Tóth – N. Varagya 2021). Sok-

szor olyan szavak írásmódjának megjegyzését segítik, amelyek miatt szinte minden alkalommal fel kell lapoznunk egy helyesírási kézikönyvet. A hagyományos módszerekkel szemben az az előnyük, hogy nemcsak a bal, hanem a kreativitásért felelős jobb agyféltekénket is megmozgatják. A tanulmány végén a szerzők által összeállított, az oktatás különböző szintjein alkalmazható feladatsor is olvasható (lásd: 37–39. o.).

A helyesírás tanulása és tanítása folyamatos feladat: nem köthető egy adott évfolyamhoz az iskolában (vö. 46. o.). Domonkosi Ágnes és Ludányi Zsófia (43–53. o.) tanulmánya a még csupán gyerekcipőben járó problémaalapú tanulás lehetőségét fejtegeti, rávilágítva arra, hogy mennyire fontos a tapasztalás útján történő tudáselsajátítás.

Az internet lehetővé teszi számunkra, hogy okoseszközeinkről bárhol és bármikor ellenőrizzük egy bizonyos szó vagy kifejezés helyesírását, a különböző helyesírási tanácsadó portálok azonban nem mindig adnak pontos, egyértelmű választ a felhasználóknak. Ludányi Zsófia (55–65. o.) tanulmánya a talán mindenki számára ismert helyesiras.mta.hu (W1) oldal eszközhasználatának problémáit vizsgálja esettanulmányokon keresztül (a témáról lásd még: Ludányi 2017).

Misad Katalin tanulmánya (67–77. o.) által betekintést nyerhetünk a szlovákiai magyar alap- és középiskolai, valamint a Pozsonyi Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karának Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén zajló helyesírás-tanításba. A szerző rámutat arra, hogy a nyelvjárás és a szlovák nyelv nagy hatással van a magyar anyanyelvűek nyelvhasználatára, beleértve a helyesírásukat is (a témáról lásd a szerző egyetemi jegyzetét is: Misad 2021).

Dörnyé Zábrádi Orsolya tanulmányából (79–89. o.) megtudhatjuk, hogy a pandémia után milyen problémák jellemzik az egyetemisták helyesírását. A szerző 2021-ben végzett kutatását (Dörnyé Zábrádi – Vass 2022) 2023-ban is megismételte ugyanazokkal a diákokkal. A kutatás választ ad arra, hogy mindössze pár év alatt mennyit változott a győri Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Pedagógiai, Humán- és Társadalomtudományi Karát látogató hallgatók helyesírása.

Magyari Sára tanulmánya (93–99. o.) a nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetem és a kolozsvári Babes-Bolyai Egyetem magyar nyelv és irodalom, valamint tanító szakos hallgatóinak körében végzett vizsgálatának eredményeit mutatja be. A kutatás arra a kérdésre keresi a választ, hogy mekkora presztízse van a helyesírásnak (a kisebbségi oktatásról és tehetséggondozásról lásd még a szerző új könyvét: Magyari 2024).

Cs. Nagy Lajost, a széles körben is ismert *Helyesírási gyakorlókönyv* (2018) szerzőjét már harminc éve megérintették a helyesírási versenyek élményei. Tanulmányában (101–108. o.) a romániai magyar helyesírási versenyekre kalauzolja el az olvasót, ismertetve a versenyfeladatokat és azok összeállításának, javításának szempontjait.

N. Császi Ildikó tanulmánya (109–120. o.) arra keresi a választ, hogy a helyesírási szótár használatával jobb eredményt érnek-e el az érettségizők. Kiemeli, hogy „a magyar helyesírás presztízseréértékeléssel rendelkezik” (110. o.), hiszen azt láthatjuk, hogy az online térben az emberek sokszor egymást bélyegzik meg a helyesírásuk alapján (erről bővebben lásd: Istók 2018). A tanulmány azt is megvizsgálja, hogy az

egyetemi oktatók és magyartanárok mit gondolnak az érettségien való szótárhasználatról, illetve hogy az iskolai tankönyvekben találkoznak-e a tanulók olyan feladatokkal, amelyeknél a helyesírási kézikönyvvel való munkát gyakorolhatják.

A tanulmánykötetet Pethő József tanulmánya zárja (121–130. o.), amely stilisztikai szempontból közelíti meg a helyesírás-tanítás problémáit. „A nyelvi szerkezetek megformáltsága, azaz a stílusa nem pusztán stilisztikai díszként funkcionál, hanem inherens módon, releváns mértékben hozzájárul a szövegek jelentéséhez” (121. o.). A szerző különböző (többek között szépirodalmi) példákkal illusztrálja, hogy milyen stilisztikai hatásai lehetnek egyes helyesírási változatoknak.

Befejezésképp Cs. Nagy Lajos tanulmányából idéznék: „A nyelv – írott változatával együtt – meghatározója a nyelvközösségnek. Ezért nélkülözhetetlen a diákok helyesírási kompetenciájának a fejlesztése” (108. o.). A jelen kötet hasznos, inspiráló megoldásokat kínál e cél eléréséhez, nemcsak (leendő) pedagógusoknak, hanem a hétköznapi nyelvhasználók számára is.

## Irodalom

Cs. Nagy Lajos (2018): *Helyesírási gyakorlókönyv*. Budapest: Trezor Kiadó.

Dörnyé Zábrádi Orsolya – Vass Éva Tünde (2022): A pandémia hatása a helyesírási készség alakulására – első évfolyamos tanító és gyógypedagógus hallgatók kompetenciájának összehasonlítása. In: *XXV. Apáczai-napok Tudományos Konferencia tanulmánykötete. A múltból táplálkozó jövő – hagyomány és fejlődés*. Szerk. Makkos Anikó – Kecskés Petra – Boldizsár Boglárka. Győr: Széchenyi István Egyetem, 249–259.

Istók Béla – Lőrincz Gábor – Török Tamás – Baka L. Patrik (szerk.): *A helyesírás-tanítás aktuális kérdései*. Az SJE TTK Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke mellett működő Variológiai Kutatócsoport XII. nemzetközi tudományos szimpóziumának tanulmánykötete. Komárom: Selye János Egyetem.

Istók Béla (2018): Facebook-nyelvhasználat. Normakövetés vagy funkcionális műfajmegkülönböztetés? In: *A Selye János Egyetem X. Nemzetközi Tudományos Konferenciájának tanulmánykötete*. Szerk. Bukor József – Simon Szabolcs – Vajda Károly. Komárom: Selye János Egyetem, 46–85.

Istók Béla – Tóth Sándor János – N. Varagya Szilvia (2021): A fonetika tanításának problémái és lehetőségei. Memóriamankók a beszédhangok osztályozásának tanításában. *Hungarológiai Közlemények*, 22/2, 56–77. <https://doi.org/10.19090/hk.2021.2.56-77>

Jánk István (2020): A helyesírás-tanítás helye és szerepe a nyelvtanórán és az iskolában. In: *Acta Universitatis de Carolo Eszterhazy Nominatae. Sectio Linguistica Hungarica*, TOM. XLVI. Szerk. Ludányi Zsófia – Kalcsó Gyula. Eger: Liceum Kiadó, 45–56.

Lőrincz Gábor – Istók Béla (2023): A gazdasági nyelvi tájkép felhasználhatósága a helyesírás-tanításban. In: *Helyesírás és tehetséggondozás a digitális térben. XXVI. Simonyi Zsigmond Kárpát-medencei helyesírási verseny*. Szerk. Bárdos Dóra – Tóth Etelka. Nagykovács: Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar, 81–91.

Ludányi Zsófia (2017): Online segédeszközök a helyesírás tanításának szolgálatában. In: *Találkozások az anyanyelvi nevelésben*. Szerk. Prax Levente – Hox Alexandra. Pécs: Pécsi Tudományegyetem, 105–119.

Magyari Sára (2024): *Tandem*. Nagyvárad: Holnap Könyvek.

Misad Katalin (2021): *Magyar helyesírás. Oktatási segédlet*. Pozsony: Szenci Molnár Albert Társulás.

Ribná Barbara (2024): Vizualitás, problémaalapúság és érzékenyítés a helyesírás-tanításban (recenzió: A helyesírás-tanítás aktuális kérdései). *Anyanyelv-pedagógia*, 17/2, 99–105. <https://doi.org/10.21030/anyp.2024.2.8>

W1 = <https://helyesiras.mta.hu/helyesiras/> (Letöltés: 2024.07.04.)